

САДРЖАЈ

I. ОДНОС ИЗМЕЂУ ЉУДСКИХ ПРАВА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	13
А. Однос између људских права и заштите животне средине као однос између човека и природе	15
1. Утицај промена у животној средини на уживање људских права	19
2. Утицај људских права на заштиту средине	21
3. Одрживи развој као основа за успостављање односа између људских права и заштите средине	23
Б. Однос међународног права људских права и међународног еколошког права на нивоу теорије – концепцијске разлике и да ли их је могуће помирити?	26
1. Негативне импликације односа између међународног права људских права и међународног еколошког права	27
2. Позитивне импликације односа између међународног права људских права и међународног еколошког права	31
3. Три вида интеракције између међународног права људских права и међународног еколошког права	34
В. Развој идеје о успостављању односа између људских права и заштите животне средине на нормативном нивоу	35
1. Заштита људских права у инструментима међународног права заштите животне средине	36
2. Заштита животне средине у инструментима за заштиту људских права	41
3. Специјализовани режими – међународни инструменти посебно посвећени људским правима и животној средини	44
Г. Повезивање људских права и заштите животне средине кроз праксу судова за људска права и уговорних тела	47
1. Материјална еколошка димензија постојећих људских права	48
2. Процесна еколошка права	49

3. Посебно право на животну средину	50
4. Еколошка регулатива и стандарди као спона између људских права и заштите средине	51
II. УНИВЕРЗАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА ЗНАЧАЈНИ ЗА ОЧУВАЊЕ СРЕДИНЕ	53
А. Повеља Уједињених нација	54
Б. Универзална декларација о људским правима	54
В. Конвенција о статусу избеглица	55
Г. Међународни пакт о грађанским и политичким правима	56
Д. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима	58
Ђ. Међународна конвенција о елиминацији свих облика расне дискриминације	60
Е. Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена	61
Ж. Конвенција о правима детета	62
3. Конвенција о домородачким и племенским народима у независним државама	63
III. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КРОЗ РАД И ПРАКСУ ОРГАНА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА И УГОВОРНИХ ТЕЛА УНИВЕРЗАЛНОГ КАРАКТЕРА	65
А. Генерална скупштина Уједињених нација	69
Б. Савет безбедности Уједињених нација	71
В. Економско-социјални савет	72
Г. Међународни суд правде	74
Д. Савет за људска права	79
Ђ. Комитет за људска права	86
Е. Комитет за економска, социјална и културна права	93
Ж. Комитет за елиминацију расне дискриминације	97
3. Комитет за елиминацију дискриминације жена	99
И. Комитет за права детета	100
IV. О КАПАЦИТЕТИМА РЕГИОНАЛНИХ РЕЖИМА ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА ДА ОДГОВОРЕ НА ИЗАЗОВЕ ОЧУВАЊА СРЕДИНЕ	103
А. Однос животне средине и заштите људских права у регионалним међународним инструментима	105
1. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода	107

2. Европска социјална повеља	109
3. Повеља о основним правима Европске уније	110
4. Америчка конвенција о људским правима	112
5. Афричка повеља о људским правима и правама народа	113
6. Арапска повеља о људским правима	115
Б. Надлежност и организација регионалних судова за људска права – импликације за еколошке спорове	116
В. Приступ регионалним судовима за људска права као важан аспект случајева с еколошком димензијом	119
Г. Значајније оштећење као услов прихватљивости представке у контексту загађења животне средине	122
Д. Значај меродавног права за поступање у случајевима који укључују елементе заштите средине	124
V. СТАНДАРДИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У СИСТЕМУ САВЕТА ЕВРОПЕ	127
А. „Еколошке“ обавезе државе	130
1. Материјалне еколошке обавезе	132
1.1. Обавеза заштите животне средине	133
1.2. Обавеза предузимања превентивних мера	135
2. Процесне еколошке обавезе	137
Б. Стандарди Европског суда за људска права у вези са заштитом од специфичних облика загађења	142
1. Заштита од буке	143
2. Заштита од индустријског загађења	148
3. Нуклеарне активности	154
4. Очување природе	156
5. Управљање отпадом	159
6. Природни догађаји	161
В. Штета и доказивање узрочне везе између штете и активности која је до ње довела	163
Г. Квалификација жртве	165
Д. Поље слободне процене у еколошком контексту	169
Ђ. Заштита животне средине као оправдано ограничење права из Конвенције	172
VI. ЕКОЛОШКИ СТАНДАРДИ У МЕЂУАМЕРИЧКОМ СИСТЕМУ ЗАШТИТЕ ЉУДСКИХ ПРАВА	175
А. Надлежност <i>ratione personae</i> – тумачење члана 44 и члана 61 Америчке конвенције у пракси Комисије и Суда	177

Б. Право на здраву животну средину у члану 11 Протокола из Сан Салвадора – тумачење и домашај	182
В. Позитивне еколошке обавезе у међуамеричком систему заштите људских права	185
Г. Колективна димензија заштите средине кроз заштиту људских права – домородачки народи и колективна имовинска права	189
Д. Еколошка информација у међуамеричком систему – има ли разлике у односу на систем Савета Европе?	194
Ђ. Специфичност осталих еколошких процесних права	198
Е. Значај међународног права за изградњу еколошких стандарда у пракси органа међуамеричког система за људска права – члан 29 (б) Конвенције и правила о тумачењу.	205
VII. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У АФРИЧКОМ СИСТЕМУ ЉУДСКИХ ПРАВА.	209
А. Заштита средине у Афричкој повељи о правима човека и народа	210
Б. Случај <i>Ојони</i> као једини пример повреде права на здраву животну средину установљене пред међународним телом	216
В. Случај <i>Ендорис</i> – домородачки народи и заштита средине	221
Г. Случај <i>Афричка комисија за људска права и права народа ирошив Кеније</i> као скроман допринос Афричког суда за људска права и права народа заштити средине	227
VIII. ИНТЕРАКЦИЈА ИЗМЕЂУ РЕГИОНАЛНИХ СИСТЕМА ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА – ПОСТОЈИ ЛИ МЕЂУИНСТИТУЦИОНАЛНИ ДИЈАЛОГ У ВЕЗИ СА ЗАШТИТОМ СРЕДИНЕ?	231
А. Фактори који утичу на сличности и разлике у пракси регионалних механизма за заштиту људских права када је реч о животној средини.	232
1. Друштвени оквири и прилике.	232
2. Антропоцентричност.	235
3. Постојање/непостојање посебног права на здраву средину	235
4. Могућност упућивања на друге међународне изворе.	236
Б. Сличности и разлике у стандардима заштите средине кроз људска права	237

1. У којој мери и на који начин се регионалне институције за заштиту људских права позивају на праксу других тела у области заштите средине?	238
2. Примери различите праксе и значајнијих одступања.	240
3. Униформност праксе као недостижни идеал	242
4. Препоруке: пожељни правци интензивирања међуинституционалног дијалога с циљем изградње униформних стандарда заштите средине кроз људска права	243
IX. ЗАШТИТА СРЕДИНЕ КРОЗ КОНКРЕТНА ЉУДСКА ПРАВА – ПОСТОЈЕЋА ЉУДСКА ПРАВА У ЕКОЛОШКОМ КОНТЕКСТУ И ПОСЕБНА ЕКОЛОШКА ЉУДСКА ПРАВА	247
A. Однос материјалног и процесног елемента код нееколошких и еколошких људских права	248
Б. Еколошка права као елемент материјалних и процесних људских права – примат међународних људских права над међународним еколошким правом	251
1. Материјална људска права пред еколошким изазовима	254
1.1. Право на живот	254
1.1.1. Широко схватање права на живот – право на живот као право на пристојан или достојанствен живот	255
1.1.2. Уско схватање права на живот – материјални и процесни аспект права на живот	258
1.2. Забрана мучења, нечовечног или понижавајућег поступања и казне	267
1.3. Право на слободу и безбедност личности	270
1.4. Права приватности	272
1.4.1. Несразмера у коришћењу права приватности у еколошком контексту пред телима за заштиту људских права	273
1.4.2. Услови за примену права приватности на случајеве загађења животне средине у пракси Европског суда за људска права	274
1.4.3. Еколошки штетне активности које Европски суд сматра мешањем у права приватности	282
1.4.4. Загађење као оправдано мешање у права приватности у пракси Европског суда	283
1.4.4.1. Мешање је у складу са законом	283
1.4.4.2. Мешање служи легитимном циљу – материјални аспект одлуке на којој се заснива мешање у права приватности	284

1.4.4.3. Мешање је сразмерно постигнутом циљу – процесни аспект одлуке на којој се заснива мешање у права приватности	285
1.4.5. Мере заштите животне средине које Европски суд сматра оправданим мешањем у права приватности	286
1.5. Слобода изражавања	287
1.6. Слобода окупљања и удруживања	290
1.7. Право на имовину	292
1.7.1. Заштита животне средине кроз заштиту права на имовину – загађење као повреда права на имовину	293
1.7.2. Заштита животне средине као ограничење права на имовину – еколошке мере као повреда права на имовину	294
1.7.3. Случај <i>Фајерскјолд Ђројив Финске</i> – еколошке мере државе као извор загађења	297
2. Процесна људска права у еколошком контексту	298
2.1. Право на правично суђење	299
2.2. Право на делотворан правни лек	303
V. Еколошка права као самостална људска права – примат међународног еколошког права над међународним људским правима	304
1. Материјално еколошко право – право на животну средину	306
1.1. Право на животну средину у инструментима међународног права	307
1.2. Садржина права на животну средину	308
1.3. Правна природа права на животну средину	310
1.4. Карактеристике права на животну средину	312
2. Процесна еколошка права	314
2.1. Приступање ЕУ Архуској конвенцији и импликације за заштиту еколошких процесних права	316
2.2. Право на еколошку информацију	322
2.3. Право на учешће у доношењу еколошких одлука	331
2.4. Право на приступ правној заштити у еколошким стварима	338
X. ИЗАЗОВИ САДАШЊОСТИ И БУДУЋНОСТИ – ИМА ЛИ МЕЂУНАРОДНО ПРАВО ЉУДСКИХ ПРАВА ОДГОВОР НА НОВЕ ДИМЕНЗИЈЕ ЕКОЛОШКИХ ПРОБЛЕМА?	345
А. Миграције изазване разлозима еколошког карактера и међународно право људских права	345

Б. Заштита животне средине и права будућих генерација – принцип међугенерациске правичности и људска права ...	354
В. Климатске промене и заштита људских права	360
Г. Биолошка разноврсност и људска права	367
XI. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	375
ЛИТЕРАТУРА	381